

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

Орган праўлення ССПБ і Упраўлення па справах мастацтваў пры СНБ БССР

Друг беларускага народа

Сотні і тысячы сходаў рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі, чырвонаармейскіх часцей нашай неасяжнай радзімы вылучылі кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета ССРР, побач з вялікім Сталінным, яго вернага саратніка і вучня, першага маршала Савецкага Саюза, палкаводца ўзброеных сіл краіны сацыялізма тав. Клімента Ефрэмавіча Варашылава.

Клімент Ефрэмавіч дарагі сэрцу ўсіх працоўных нашай радзімы. Легендарны палкаводзец Варашылаў, верны сын партыі Леніна—Сталіна, верны сын нашага народа, усё сваё жыццё прысвяціў вялікай справе вызвалення працоўных з-пад ярма эксплуатацыі, з-пад ярма капіталізма. З маленства Клім Варашылаў спаўнаў пнець, які душыў пры капіталізме рабочага, нарабка. Ён спазнаў і годлад і холад, працуючы пастухом, а пазней—рабочым у шахтах. Клімент Ефрэмавіч юнаком станаўчыца на шлях рэвалюцыйна-большэвіцкай барацьбы, і вось на працягу больш як 35 год нястомна працуе для вялікай справы камунізму.

Клімент Ефрэмавіч—верны саратнік і вучань Леніна і Сталіна—з'яўляецца выдатным дзеячом вялікай Усесаюзнай камуністычнай партыі (большэвікоў). Тав. Варашылаў аддаў ўсе свае сілы партыі Леніна—Сталіна. Тав. Варашылаў, пад кіраўніцтвам Леніна і Сталіна, ствараў камуністычную партыю ў падполлі, цэментуваў яе, гартаваў. Тав. Варашылаў з'яўляецца ўдзельнікам многіх гістарычных а'ездэў партыі, на якіх вырашаліся сусветна-гістарычныя пытанні, і заўсёды заставаўся верным большэвікам, левінам, сталінцам, верным і паслядоўным змагаром за перамогу вялікай справы сацыялізма.

Луганскі сесар Клім Варашылаў веў кіруючую рэвалюцыйную работу сярод рабочых Луганска і іншых індустрыяльных цэнтраў б. царскай Расіі. Ён тварыў геранічны і палітычны атрад у царскай ахранцы і паліцыі. Ні турмы, ні ссылка, ні пабой і пракальванне царскага ўрада не зламалі магутнага рэвалюцыйнага духу Кліма. Ён пранёс праз турмы і ссылку ідэю і незламным чынам вялікі сцяг рэвалюцыі. Клім Варашылаў удзельнічаў у VI з'ездзе нашай партыі, ён пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна здзяйсняў, побач з тав. Молатавым, Орджанікідзе, Фрунзе, Дзержынскім, план вялікага Леніна ў Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года.

Пасля рэвалюцыі Клімент Ефрэмавіч станаўчыца палкаводцам і арганізатарам першай у свеце Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі. Геніяльнае вясенне задушэнне Клімента Ефрэмавіча стварае яму вялікую славу ў Чырвонай Арміі. Клімент Ефрэмавіч біў і граміў ворага заўсёды і бялітасна. Ён граміў немцаў на Украіне, ён прапарыў зусім выключны па смекасці пераход з Украіны да Царыцына, прабіваючы праз ворага калыцы і засады, змятаючы ворага на сваім шляху.

Абараняючы чырвоны Царыцын, Клім Варашылаў, па планах і ідэі кіраўніцтвам геніяльнага Сталіна, нанёс знішчальны ўдар ворагам рэвалюцыі, шматлікай беларудзейскай. Велізарныя прасторы Расіі, стэпы Украіны, лясы Беларусі памятаюць легендарныя паходы палкаводца Кліма. Народныя масы Савецкай Беларусі добра ведаюць, як бялітасна Першая Чырвоная армія пад кіраўніцтвам тав. Варашылава і Будзённага граміла і гнала подлую польскую шляхту.

Клім Варашылаў у шматлікіх баях на франтах грамадзянскай вайны праявіў выключны героізм і мужнасць. Не раз палкаводзец Варашылаў у смела ўрываўся ў стан ворага, і з сямлі ўрываўся ў бялітасныя рэзюкуючы жыццё і бялітасны ўдарам знішчаў невялікіх атрадам вялізныя вайсковыя часці белых.

Легенды і паданні, казкі і песні складаныя народам пра бясспрыкладныя подвігі вялікага вайны Кліма. У адной з такіх беларускіх легенд так усаўляецца Клім Варашылаў:

НАШАМУ ДЭПУТАТУ
І песні, і музыка, і людзі гамоняць
Ад фабрык да фабрык, ад хат і да хат.
Народ беларускі шчаслівы сёння:
Клімент Варашылаў яго дэпутат.
Народ усім сэрцам, як роднага брата,
Шануе і любіць яго на над свет,
І сэрца аддаць за свайго дэпутата,
Пасла-дэпутата ў Вярхоўны Совет.

На панюу лянціць гразой—віхарам,
Нібы травушку, косць Клім панюу.
І пра вайна пайшла славушка,
А конь вайна—нібы віхар той,
Нісе молайца, Кліма мудрага.
Як наклоніцца к грыве шоўкавай
І шапне каню—«косу, міленькі,
Ты нясі мяне віхрам—вечерам,
Будзем біць панюу разам дружна
мы.»

На працягу ўсяго свайго большэвіцкага шляху верны саратнік Сталіна Клім Варашылаў бялітасна змагаўся супроць подлых тракцістаў, бухарынцаў і іншых здраднікаў. Ён змагаўся за прынцыпы Леніна—Сталіна, супроць тракцістаў, зноўцаў і бухарынцаў, ён выкрываў іх подласці ў часе Кастрычніцкай рэвалюцыі, ён як верны сын партыі, граміў іх пасля рэвалюцыі. Велізарная роля таварыша Варашылава, як абаронца сталінскай мудрай лініі партыі, як барацьбіта за адзінства партыі. Тав. Варашылаў разам з усеі партыяй бялітасна выкарчоўваў і выкарчоўвае подлых тракціска-бухарынскіх і рыкаўскіх шпіёнаў у краіне, у арміі.

Палкаводзец, кіраўнік узброеных сіл сацыялізма, Клім Варашылаў з'яўляецца вялікім дзяржаўным дзеячом, выдатным будаўніком сталінскіх п'яцігодак, змагаром за індустрыялізацыю і калектывізацыю нашай краіны.

Клім Варашылаў пад кіраўніцтвам Сталіна тэхнічна так узброіў і ўмацаваў нашу Чырвоную Армію, што яна цяпер з'яўляецца самай магутнай арміяй у свеце. Тав. Варашылаў заўсёды памятае словы праўдывы: «Мы стамі за мір і адстойваем справу міру, але мы не баімся пагроз і гатовы адказаць ударам на удар палычыкаў вайны».

Клім Варашылаў з'яўляецца вярнейшым сталінцам, чупулярнейшым чалавечкам у нашым народзе. Народ любіць Кліма Варашылава, бачачы ў ім усабеленне незломнай магутнасці нашай дарагой радзімы.

Нездарма мы п'ем пра будучы б'івы супроць подлых фашыстаў:
По дарогам знакомым,
За любімым наркомом,
Мы коней боевых поведем.
Гэта наш нарком, нарком абароны ССРР, першы маршал Савецкага Саюза таварыш Варашылаў павядзе нас у бой.

Беларускі народ бялітасна горды сваім вялікім кандыдатам у Вярхоўны Совет. Выбаршчыкі Менскай гарадской акругі адзінадушна і з вялікім натхненнем прагаласуюць за нарком абароны.

Сталінская Канстытуцыя спраўляе осяю ўрачыстасць. Год таму назад у 6 гадзін вечара вялікі башка і настаўнік народаў узыйшоў на крэмлёўскую трыбуну. Магутна, на ўвесь свет прагучалі геніяльныя словы таварыша Сталіна, яго дакладзе аб пракце Канстытуцыі ССРР. І калі праўдывы гаварыў пра неасакрушальную магутнасць нашай радзімы, пра заваяванне і запісанне дасягненні савецкіх народаў, калі ён з усёшчыльнай іроніяй і юмарам прыб'уд да ганебнага скупа ідэятычных фашыстскіх заправілаў, якія мараш «закрыць ССРР», ён адчуваў, што за яго плячымі стаіць магутны 170-мільённы народ, які пад яго вадзільствам будзе змагацца за сваю незалежнасць не на жыццё, а на смерць, і пераможа ў гэтым змаганні. Праўдывы таварыш Сталін адчуваў магутнасць нашай пераможнай Чырвонай Арміі, якою кіруе маршал Варашылаў.

Блізкіца ўрачысты дзень 12 снежня. Мы падыйдем да выбарчых урнаў. Успомнім дарагога Кліма, яго ласкавую ўмешку, добрыя вочы, знаёмую сілізну на скронях, і сэрцы ў нас заб'юцца мацней і мы з бялітасным замілаваннем аддадзім яму не толькі свае галасы, але сэрцы, поўныя любі і адданасці.
Няхай жыве дэпутат беларускага народа вялікі маршал Клім Варашылаў!
Няхай жыве наш родны б'яцка, настаўнік, праўдывы, геніяльны Сталін!

САМАЯ МОЦНАЯ АРМІЯ — НАША: ЁЮ КАМАНДУЕ СТАЛІНСКІ МАРШАЛ

ГІСТАРЫЧНАЯ ПРАМОВА

25.XI.1936 — 25.XI.1937

Цяпер, калі мутная хваля фашызма ап'яўвае сацыялістычны рух рабочага класа і змешвае з гразей дэмакратычны і імкненні лепшых людзей цывілізаванага свету, новая Канстытуцыя ССРР будзе абвінаваўчым актам супроць фашызма, гаворачым аб тым, што сацыялізм і дэмакратыя непераможны. (Апладысменты).
Новая Канстытуцыя ССРР будзе маральнай дапамогай і рэальнай падмогай для ўсіх тых, хто вядзе цяпер барацьбу супроць фашысцкага варварства. (Бурныя апладысменты).

Яшчэ большае значэнне мае новая Канстытуцыя ССРР для народаў ССРР. Калі для народаў капіталістычных краін Канстытуцыя ССРР будзе мець значэнне праграмы дзеянняў, то для народаў ССРР яна мае значэнне выніку іх барацьбы, выніку іх перамог на фронце вызвалення чалавечтва. У рэзультате пройдзенага шляху барацьбы і лішэнняў прыемна і радасна мець сваю Канстытуцыю, якая трактуе аб п'ядах нашых перамог. Прыемна і радасна ведаць, за што біліся нашы людзі і як яны дабіліся сусветна-гістарычнай перамогі. Прыемна і радасна ведаць, што кроў, багата пралітая нашымі людзьмі, не прайшла дарэмна, што яна дала свае рэзультаты. (Прагучыя апладысменты). Гэта ўзбройная духоўна наш рабочы клас, наша сялянства, нашу працоўную інтэлігенцыю. Гэта рухае наперад і ўзнімае пачуццё законнай гордасці. Гэта ўмацоўвае веру ў свае сілы і мабілізуе на новую барацьбу для заваявання новых перамог камунізма.

(З даклада таварыша Сталіна на Надзвычайным VIII Усесаюзным З'ездзе Саветаў аб пракце Канстытуцыі Саюза ССР).

Якуб КОЛАС

ПАРАД

Маршалу Варашылаву

Рад за радам, чоткім крокам,
Вал праходзіць малайцоў.
Маршал сочыць зоркім вокам,
Аглядае моц байцоў.

За пяхотай эскадроны
Гуць, калішучь гуць доў;
Прайдзі ім сам Будзённым
Праймчаўся, як арц.

Чуць хіснуўся вус наркома,
А з вачэй п'яльце цяпло—
Што зь з'былога—ім выдма—
П'яўна ў памяці успылаю.

Грознай лавай мкнучь тачанкі,
Сотні танкаў, цыма гармат...

Першым будзе дэпутатам наш любімы Сталін

Дзякуй Сталіну радному,
Што ён вывёў нас на свет,
Яго першым дэпутатам
Выбіраем у Совет.

Усе ведаюць цяпер,
Што мы моцны сталі,
Зіпаіна ў Аршанскім раёне.

Дэпутатам у Совет будзе Варашылаў

У куточку на сцяне
Варашылава партрэт;
Ён наш слаўны камандзір,—
Выбіраем яго ў Совет.

Над краінай стаіць сонца,
Хоць і вясень наступіла,
Дэпутатам у Совет
Будзе родны Варашылаў.

Зіпаіна ў Клічаўскім раёне.
Мы ў Совет пашлем людзей
Тых, хто ўпарта біўся,
Хто ў семнацятым гаду
З жыццём не лянчыўся.

Быліна пра мудрага воіна Кліма і яго таварышоў

Скаваў каваль сабе стальны мускулы
І пайшоў каваль панюу белых біць.
Ілья Мурамец, а ні князь Алег
Не змагі-б здужыць яго, мудрага.
З ім дружныца правялікая
Пайшла біць панюу на Луганчыне,
Са дружнычкай ён наперадзе,
Воін мудры наш, Клім Ефрэмавіч.
Варанец пад ім віхрам носіцца,
Воін мудры з сталі кованы.
Як завідзіць конь раці панскія
Да як кліне Клім гукам громавым,
То дружнычка Кліма мудрага
На панюу лянціць гразой-віхарам,
Нібы травушку, косе Клім панюу.

І пра воіна пайшла славушка,
А конь вайна, нібы віхар той,
Нісе молайца, Кліма-мудрага.
Як наклоніцца к грыве шоўкавай
І шапне каню—«косу, міленькі,
Ты нясі мяне віхрам-вечерам,
Будзем біць панюу разам дружна мы».
Гэтак біў панюу воін наш стальны,
Выгнаў ворага з яраю роднага.
І не біўся так Ілья Мурамец,
А ні князь Алег, як наш мудры Клім.
Пра каго п'яю,—яму доўга жыць,
Бо на страх панам нарадзіўся ён.

Зіпаіна ў Лагойскім раёне.

Песня пра Варашылава

Праз лугі, лясы, балоты,
Дзе не мог прабрацца звер,
Цераз рэкі, цераз плоты,
Цяоды бралі мы бар'ер.

Доўга-ж, доўга помніць будзе
І Юдзёніч і Калчак,
І ніколі не забудзе
Варашылаўскіх ваяк.

Ты нарком, маршал магучы,
Нашы сілы гартаваў,
Веў ты нас у бой рашучы,
Сіла сваіх не шкадаваў.

І калі на нас пасмее
Злы фашыст падняць тапор,
З Варашылавым сумеем
Яшчэ лепшы даць адпор.

Разагнаў ты калчакочуцаў,
Беглі, хто куды глядзеў,
Бег Дзёнікін і Юдзёніч,
І Карнілаў не ўсыдзеў.

Зіпаіна ад Ю. Кустрэя (17 год)
у калгасе імя Леніна Крычаўскага
раёна, 1936 год.

Падарунак Варашылаву

Ты жарэбчык наш вараны,
Ты красавец наш малады,
Ты не бей нашых новенькіх карыт,
Пашкадуў сваіх беленькіх капыт.

Мы цябе пачысцім і памыем,
Папонай цёплаю пакрыем,
Ты расці рацівы і здаровы,
У бегах не шкадуў падковы.

Ты жарэбчык наш вараны,
Ты красавец наш малады.

Мы цябе пачысцім і памыем,
Папонай цёплаю пакрыем.

Корм дадзім табе зернавой
І папоім крынічнай вадой,
Канюшыны пажнім замест сенца,
Ты расці на славу чырвоным байцам.

Калі акрэпнеш эдароўем сваім,
Арміі чырвонай цябе аддадзім,
Коннік твой будзе стойкі і верны
Клім Варашылаў,—маршал наш першы.

Корм дадзім табе зернавой
І папоім крынічнай вадой.

Зіпаіна М. Грынблат ад М. Я. Хамка
(34 год) у калгасе «Ударнік»
Мазырскага раёна, 1937 год.

Едзе мілы ў Армію Чырвоную

Сонца яснае нам свеціць,
Песня разлівацца.
Мой міленькі, даражэнькі
У армію збірацца.

— Ды глядзі-ж сыноч мой мілы,
Стой там моцна, як нідзе.
Не пускаяй на нашы межы
Ворагаў-разбойнікаў ліхіх
Варашылаўу вітанне
Перадай там ад радных.

Пасадзіла пад акном я
Бязроку зялёную.
Едзе, едзе не ў салдаты—
У Армію Чырвоную.

Сонца яснае нам свеціць,
Песня разлівацца.
З сваім міленькім дружкам
У той дзень развіталася.

Рада машы, рад і башка—
На гроні сьні ідзе.

Зіпаіна ў Рагачоўскім раёне.

Вышаў Клім наш слаўны

Вораг разбіваў заставы,
Гарады і вёскі,
Вышаў Клім наш слаўны,
Клікнуў сваё войска.

Нарабіў ён многа гора,
Народ там пакутваў.
Але хутка на расправу
Вышаў наш Будзённый.
Ён эрабур чарым там справу
З дзёнікіцаў конных.

Кулі сымаліся градам,
Грэмлілі гарматы,
Рылі чырвоныя атрады,
Нашы салдаты.

Варашылаў задуў перцу
Белым пад Варшаву,
Будзе помніцца ім доўга
Як ішаў мы з славай...

На прымор'і Чорна мора
Дзёнікін разгучылаў,

Зіпаіна ў Гомельскім раёне.

Перамога з намі Сталін і Кліменцій Варашылаў

Калі зноў успынуць далі
З бомбавозамі ў вышынях,
Перамога з намі Сталін
І Кліменцій Варашылаў.

Перадай-жа там, сыночак,
Варашылаўу прывет.
Зіпаіна ў Аршанскім раёне.

Мы працуем дружна, скоро,
Волюны труд стварылі;
Адаем табе прывет,
Таварыш Варашылаў.

І кавала шчыра,
Каб краіну бараніў,
Як каза Варашылаў.
Зіпаіна ў Полацкім раёне.

Сарвала я, сарвала
Ветачку малаву,
Шлем гарачы мы прывет
Кліму Варашылаву.

Завяраем, мудры Сталін,
І цябе, наш родны Клім,
Што за слаўную радзіму
Жыцьці і сілы аддадзім.

Гаварылі бацька і маці,
Гаварыў старонькі дзед:

Ворагі вайну рыхтуюць
Супроць нас, ды мы сільны,—
Варашылава, Будзённага
І Чапаева сыны.

Навучыў нас Варашылаў

А у кузні ў калгаснай
Там каваль працуе
І з найлепшай сталі стых
Ён сабе гартуе.

Не дайшоўшы да граніцы,
Ён касцамі ляжа.
Бо наўчыў нас Варашылаў,
Як з ворагам біцца,
Каб той вораг не дайшоў
Да нашай зямлі.

— Хай памкнецца вораг люты,—
Каваль смела кажа,—

Зіпаіна ў Клімавіцкім раёне.

Прыказкі:

Варашылаў Клім—пагроза ворагам усім.
Варашылаў—панам на страх радзіўся.

Зіпаіна ў Менскім раёне.
Зіпаіна ў Лагойскім раёне.

Кожны шчаслівы і кожны рад: Клім Варашылаў—наш кандыдат.

Армія, танкі—за радам рад.
Клім Варашылаў—наш кандыдат.

КАВ МІРНА І СПАКОЙНА КВІТНЕЛА РАДЗІМА — МЫ ГАЛАСУЕМ ЗА МАРШАЛА КЛІМА

Пятро ГЛЕБКА

Мікола ХВЕДАРОВІЧ

Пятрусь БРОЎКА

Аркадзь БУЛЯШОЎ

А. АЛЕКСАНДРОВІЧ

Вандрат КРАПІВА

Песня пра наркома

Збірайцеся дружна, збярымаю песняй,
Спяем пра наркома, таварышы, песню,
Успомнім яшчэ раз мінулыя годкі,
Суровыя бітвы і нашы паходы.
За шчасце людское, за волю радзімы—
На ворагаў лютых—да радасных мэт
Веў нашу армію маршал любімы
І наш кандыдат у Вярхоўны Совет.

На край беларускі ішлі акупанты,
На доне гулялі драпежныя банды,
Гарла смяротным агнём Украіна,
Варожыя сілы сцэкалі краіну.
За шчасце людское, за волю радзімы—
На ворагаў лютых—да радасных мэт
Веў нашу армію маршал любімы
І наш кандыдат у Вярхоўны Совет.

Супроць акупантаў і наймітаў панскіх
Зброю Варашылаў атрад партызанскі,
Праз голую стэп і глухія стаяны
Пад сталінскім сцягам ішоў у Царыцын.
За шчасце людское, за волю радзімы—
На ворагаў лютых—да радасных мэт
Веў нашу армію маршал любімы
І наш кандыдат у Вярхоўны Совет.

У шэрагах Першае арміі коннай
На польскае панства ён веў эскадроны,
І помніць дагэтуль Замосце і Снежна,
Як беглі палкі генерала мяцежных.
За шчасце людское, за волю радзімы—
На ворагаў лютых—да радасных мэт
Веў нашу армію маршал любімы
І наш кандыдат у Вярхоўны Совет.

На вяхлях жывых пад крутым

Перакопам,
На роўных палях і лугах пад Майкопам,
На сцягах армейскіх, на шаблях і піках
Гарыць яго слава зарю вялікай.
За шчасце людское, за волю радзімы—
На ворагаў лютых—да радасных мэт
Веў нашу армію маршал любімы
І наш кандыдат у Вярхоўны Совет.

І хай паспрабуюць бандыты напаці
На сонечны край чалавечага шчасця,
На мірную працу, палі і заводы,—
Ізноў мы успомнім былія паходы
І нас на змаганне за волю радзімы—
На ворагаў лютых—да радасных мэт
Усіх павядзе палкаводзец любімы
І наш кандыдат у Вярхоўны Совет.

Варашылаўскія паходы

Ішлі мы ў маршах баявых
Нязломнай, грознай сілай.
Нас веў, магутных, агнявых,
Таварыш Варашылаў.

Было нялёгка ваяваць
З панамі ў тую зіму.
Прышлося кроўю адстаяць
Вялікую радзіму.

То дні былі ярчай агня,
Мы марай сэрца грэлі.
Два фунты сена на кая,
На ўзвод—па тры шынелі.

Ніхто спагады не прасіў,
Хочь тыднямі не спалі.
Нас рэзаў голод, тыхф касіў
Вастраў дамскай сталі.

Няма на свеце тых лакут,
Што мы не спрабавалі,
Сяўю пакінуўшы, свой кут—
Радзіму ратавалі.

Нас веў тады жалезны Клім,
Народным палкаводзец.
Ён родным братам быў усім
У бойцы і паходзе.

Мы белых білі ў пух і прах,
Ляцелі іх пил з вятрам.
На ўсёй зямлі і на мараш
Мы сталі ўладарамі.

Пяе у песнях наш народ
Вялікай справы былі.
Навек запомніць белы зброд,
Як мы тады іх білі.

Да самай смерці помніць ім,
Як з-пад Бярозы гналі...
Мы за цябе, наш родны Клім,
Жыццём галасавалі.

Мы за табой ішлі ў агонь
Магутнай грознай лавай.
Удару меткага твайго
Грыміць па свету слава.

Яна грыміць праз дваццаць год
У творчасці Імклівай,
Пяе савецкі наш народ,
Багаты і шчаслівы.

Паслаў ён да цябе сыноў—
Байцоў дывізій нашых.
Да новых штурмаў і баёў
Рыхтуў іх, родны маршал.

Ваякі будзьце хоць куды,
Стаханавы па зброі.
Вазьмі іх, дужых, маладых—
Усе яны героі.

Як пагранічнік, рубяжы
Ахоўваем мы сёння.
А трэба, родны, нам скажы—
І сядзем мы на коней.

З сынамі станем мы ў строй,
Клімкі бліснуць зарніцай.
Нахічэванскі успомнім бой
І слаўны наш Царыцын.

Падые зброю ўвесь народ
Магутнае дзяржавы.
Ты павядзеш нас у паход,
Вялікі маршал славы.
25/ХІ—37.

Любімы нарком

Як першы, ваенны,
пракоіцца гром,
І клікне:
«— За зброю!»
Любімы нарком,—

Радзіма ўстане
уся у брані,
і выйдзе—
свабоду сваю бараніць.

Фашыстаў размесці
знішчальным агнём
яе павядзе
легендарны нарком.

Прабецца франтамі
наскрозь бранямі,
з-за кожнага дрэва
пакажацца штык,

і з неба удараць
смяротным дажджом,
туды, куды скажа
любімы нарком.

Мы можам спакойна
за працаю жыць.
Ён моцна на варце
радзімы стаіць.

Праходзіць грацінай,
калгасным сялом
Клімент Варашылаў,
любімы нарком.

Мы горача любім
наркома свайго.
Мы ўсе галасы
аддамо за яго.

Сталіца!
У радасці кожны твой дом.
Твайму дэпутатам—
любімы нарком.

23.ХІ.1937.

Мы жывем на граніцы

На ішчаслівае, светлае свята
Выйдзе нашай акругі сям'я.
Кожны зноў урачыста і ўзнята
Прачытае наркома імя.
Бачым: танкі праносяцца міма,
Самалёты рыхтуюцца ў бой,
Гэта армія нашай радзімы
Заслане граніцу сабой.
Імем Сталіна сэрцы з'яднаны.
Цвёрда ведаем:
Наш дэпутат
Будзе ўсімі сардэчна абраны,
Бо ён бацькі вялікага брат.
Светлы позірк яго ўспамінаем...
За паходам паход паўтаем.

Мы ідзем,
Па чэрзе апускаем
За яго бюлетэні свае.
Яркая зорка гарачь яго справы.
Кожны знае, што ў гэту зіму,
Як байцы пагранічнай заставы,
Прысягаем мы Кліму свайму.
Нашы коні стаяць асядлены.
Вось мы выйдзем
І сядзем на іх...

Не забудзем смяротныя раны
Легендарных герояў сваіх.
Помніць іх баявыя дарогі
І на Крэмль пазірае народ,
Дзе нарком на кані беланогім
Чуе ворага білікі паход.

Пойдзе маршала мужная слава
Да байцоў на суровы кардон,
І, як родных, атуліць ласкава
Нас усмешкаю ветлаю ён.
За радзіму сваю дарагую,
Калі трэба—жыццё аддадзім.
Мы жывем на граніцы,
Якую
З намі разам ахоўвае Клім.

18.ХІ.1937.

ным ён да канца і паслядоўна веў
барачку з ворагамі народа. Так устае
перад намі вобраз найвыдатнейшага
большэвіка, які ўдзельнічаў у стварэнні
партыі, заўсёды змагаўся за левыя
скале адзінства яе, разам з вялікім
Сталіным заўсёды высока трымаў і
трымае сцяг барачку з ворагамі на-
рда, з ворагамі партыі, высока тры-
мае сцяг маналітнасці і чыстаты парты-
інаў радю.

Арганізацыя рэвалюцыйных гурткоў
і праца ў іх, арышты і ссылка, уцёкі,
зноў арышт і ссылка, зноў уцёкі і
рэвалюцыйная праца, уезд у «зедзх
партыі, якія арганізоўваў Ленін на
эміграцыі, блізкае знаёмства з Лени-
ным і сувязь у працы з Сталіным—
усё гэта фармавала будучага кіраўніка
сіл абароны сацыялістычнай краіны.

Увясенятыя гісторыі пакінула ў ча-
лавецкай памяці шмат вобразу палка-
водца і ваеначальніка. Сярод іх бы-
лі дэспаты, былі вузкія ваен-
ныя спецыялісты, былі сапраўд-
ныя ваенныя геніі, былі на-
родныя душыцелі, былі і такія, армія
пад камандай якіх выражала народ-
ныя парывы змагання за сваю нацыя-
нальную незалежнасць. Але ніколі
яшчэ ў чалавечай гісторыі не было
такога палкаводца, армія якога-б, не
будучы прыведзена ў ваеннае дзеян-
не, будучы ў стане міру, а не ваіны,
стрымвала-б самым фактам свайго
грознага існавання вакопніцкія апет-
тыты шмат якіх агрэсараў. Армія,
якую камандуе Клім Варашылаў, ёсць
армія абароны, а не захопу, хоць гэтай
сама магутнай у свеце армія сама
магутнай краіны. І гэта таму, што
наша Чырвоная Армія ў поўным сэн-
се слова армія народа.

«Рабоча-Сялянская Чырвоная Армія,
які ўвесь Савецкі Саюз, гатовы заўсё-
ды жыць у міры з усім светам. Але
Чырвоная Армія таксама гатовы ко-
жны міг у парашок сцерці ворага, які
адважыцца напаці на краіну працоў-
ных».

Наша Армія існуе не для нападу,
але толькі для нападу ворага на нашу

радзіму. Яна будзе самай нападаючай
з усіх калі-небудзь нападаючых армій,
калі вораг яе прымусяць да гэтага»
(Варашылаў).

Гістарычныя прыклады паказваюць,
што масам працоўнага народа не ўла-
сцівы агрэсарскі дух, народныя вой-
ны—гэта або войны супроць сваіх
нацыянальных эксплуатацый, або
супроць чужаземных захопнікаў і за
сваё нацыянальнае вызваленне. Руская
армія, якая выгнала напалеонаўскае
войска з Расіі, была моцная
агульнанародным парывам нявысіці да
агрэсара.

Воблік Кліма Варашылава як ваенна-
чальніка найлепш адностронваецца ў
духоўна маналітным адзінстве яго
асобы з усёй армейскай масай байцоў
і камандзіраў. Валікі стратэгі і чала-
век вялікай душы, ваенны талент-са-
мародак—вось якасці Кліма Ефрэма-
віча.

Гуманізм і пачуццё абавязку перад
народам, рабілі Кліма Ефрэмавіча
палкаводцам незвычайным. Ужо з са-
мага пачатку ваіны ён робіцца такім
камандзірам, які вядзе за сабой не
толькі ўзброеныя сілы, але і масы
узброенага народа, беканцаў. Ён
вырагубавае з пагібелі ад раз'юшаных
белавардзійскіх банд масу народа.

Дзесяткі тысяч дэмаралізаваных,
змучаных, абараных людзей і тысячы
варонаў з маёмія рабочых і іх сем'я-
ны трэба было правесці праз поўны
белавардзійскіх Дон. І Клім Ефрэма-
віч зрабіў гэта, будучы сапраўд-
ным народным правадніком.

Калі пад напорам добра ўзброеных
нямецкіх войск атрады Чырвонай Ар-
міі вымушаны былі спачатку адступіць,
Клім Варашылаў не дараваў дэмараліза-
цыі, арганізаваў «паруды», абнавіў і
пабодзёрны байцоў, як
бацька і друг. Ён прывёў атрады да
Царыцына, на Волгу і там з іх была
сфармавана 10-я армія. Ён ажыццяў-
ляў стратэгічны план таварыша Ста-
ліна—план паходу праз Данбас.

Клім Ефрэмавіч кіраваў абаронай
Царыцына. Гэта была адна з эпопей
змагання з узброенымі да зубу во-
рагамі народа.

Пісьмо з граніцы

Кладзецца змрок... Як у тумане
Зямля прымежнае глушы.
Бацькі мае, я вам пасланне
Пішу ад шчырае душы.

Над велічавым стройным борам
Сталі напруджаны спакой.
Прашоў я толькі што з дазора,
Са мной—іхлівых думак рой.

Праз хмары месяц выглядае,
Нібы з засады вартавы.
Бацькі мае, я адчуваю,
Я знаю, радасныя вы.

На вухах вуснах гоман свята,
У вачах агонь ярчай заззяў:
Быць родным вамім дэпутатам
Ваш Варашылаў згоду даў!

А гэты гонар беражліва
Насіце ў сэрцы як любоў.
Шчасліўцы вы сярод шчаслівых,
Зайздросціць кожны вам гатоў.

Калісь, бацькі, вы гаравалі,
Цяжар бяспраўя вас душэў.
Жылі, гаротныя, у падвале,—
Рахіт з сухотамі дружэў...

Сканалі годкі слёз і гора,
Мы іх прыгадваем парой,—
Каб палымнай гарэлі зоры
Над нашай слаўнаю зямлёй.

Каб нашы хлопцы і дзяўчаты
Насілі ў песнях веселасць,
Каб нас адважных, горда ўзнятых,
Не пакідала маладосць!

Жыццё свабодна расцвітае
Пад новым сонцам новых дзён.
На межам—я аберагаю
Змаганне ваша, працу, сон.

Бацькі мае, жывіце ў славе
У дружнай сталінскай сям'і,
Вы ўладары свае дзяржавы,
Свайго жыцця і дум сваіх.

Вітайце ветлівага Кліма,
Хай песня шчасця леецца з хат.
Нарком любімы ўсёй радзімай,
Ён ваш, менчане, дэпутат.

Я знаю, маці дарагая,
Любоў ты ўмееш шанаваць:
Сарочку ў кветкі вышываеш,
Каб Кліму роднаму паслаць.

Напэўна, бацька, як заўсёды,
Сабраўшы ў хаце юнакоў,—
Ты ўспамінаеш пра паходы,—
Супроць драпежных белякоў.

Мае вы, родныя, менчане,
За дэпутата ў наш Совет—
Вам шукаю ад сэрца віншаванне
І пагранічны свой прывет.

Пра Кліма легендарнага

(Чырвонаармейская песня)

Байцы палка ударнага,
Раўняйцеся ў страю!
Пра Кліма легендарнага
Я песню запяю.

Прыпеў: Імя яго нам дорага,
І клятву мы далі:
Як ён, біць будзем ворагаў
Савецкае зямлі.

Ён побач быў са Сталіным
У дні цяжкіх баёў,—
Краіну ратавалі нам
З драпежных кіпцюроў.

Імя яго нам дорага,
І клятву мы далі:
Як ён, біць будзем ворагаў
Савецкае зямлі.

Былі баі вялікія—
Царыцын і Данбас,
Дзе Клім граміў Дзеякіна
За волю і за нас.

Імя яго нам дорага,
І клятву мы далі:
Як ён, біць будзем ворагаў
Савецкае зямлі.

Палякаў гнаў ён коніцай,
Як гоніць ліст вихор,
Навек панам запомніцца
Пад Кіевам адпор.

Імя яго нам дорага,
І клятву мы далі:
Як ён, біць будзем ворагаў
Савецкае зямлі.

З Будзённым коннай лавай
На Врангеля ішоў,
Пакрыў бясмертнай славай
Сцягоў чырвоных шоўк.

Імя яго нам дорага,
І клятву мы далі:
Як ён, біць будзем ворагаў
Савецкае зямлі.

За славу легендарную
Байца-правадыра
За подвігі, за армію
Чырвоную—ура!

Імя яго нам дорага,
І клятву мы далі:
Як ён, біць будзем ворагаў
Савецкае зямлі.

Імя яго нам дорага,
І клятву мы далі:
Як ён, біць будзем ворагаў
Савецкае зямлі.

Палкаводзец соцыялістычнай арміі

У дні вялікіх урачыстасцей наро-
даў Савецкага Саюза, калі мільёны
сэрцаў здымаюцца ў кіпучы парыв
прывітання і ўдзячнасці свайму пра-
вадыру за адважную радасць жыцця,
і калі сотні тысяч дэманстрантаў ужо
гатовы праісці паўз маўзалеі найвя-
лікшага генія і там мільёны ўбачылі
на трыбуне таго вялікага і род-
нага, што ў дазень вялікай жалобы
даў клятву непахісна вясці народы
да далейшага шчасця, і гэтую клятву
здзейсніў,—у той самы момант з гі-
старычнай крэмлёўскай брамы, на ба-
вым кані выяжджае палкаводзец.
У яго светлы твар і ясныя вочы, і нават
у часе задуму яшчэ жыццерада-
снай усмешкі прабіваецца з-пад такіх
знаёмых і родных мільёнам людзей
рыс яго твару.

Клім Ефрэмавіч Варашылаў, адзін
з сталінскага сучаснага вялікіх імён,
навайнішчы ваеначальнік у гісторыі
ваеннага руху народаў, першы мар-
шал Савецкага Саюза.

Часці Чырвонай Арміі стаяць у су-
ровым маўчанні перад сваім палка-
водцам, які ў гэты час праяжджае
перад іх фронтам. І от маршал вітае
байцоў. Нястрымае «ура» агалашае
плід дзяржаўна гісторыя якога па-
дзюваць пад тысячагоддзе і якому
нарэчыце суджана было стаць месцам,
на якое накіраваны вочы ўсяго ча-
лавецтва. Танкі і гарматы стаяць у су-
ровым маўчанні. Жалезныя рады пяхо-
таў застылі ў чаканні, кавалерыя падры-
тавана да нястрымнай сваёй ікліва-
сці. Усё зліваецца ў адну магутную
скалу. І даволі аднаго маху рукі слаў-
нага маршала, каб гэтай жалезнай
лавай рушыла наперад і да канца
пачала крышчыць усё, што ёй вора-
жае.

Гэтая сіла наймагутнейшай у свеце
арміі мае сваю багатую і складаную
гісторыю і гісторыя гэтая цесна звя-
зана з імем Кліма Ефрэмавіча Варашы-
лава. Спачатку, пасля рэвалюцыі,
Чырвоная Армія ўзнікала з слаба
узброеных паласонных часцей і атра-
даў, а жалезны маршал яе—чалавек,
абкружаны такім народным заміла-
ваннем, такой папулярнасцю і армей-
скай адданасцю—пачынаў свой ваен-
чальніцкі шлях з камандзіра аргані-
заванага ім партызанскага атрада.

Гэта было адразу пасля Кастрыч-
ніцкай рэвалюцыі, але дагэтуль Клім
Ефрэмавіч прайшоў ужо вялікую
школу рэвалюцыйнага змагання. У
маленстве дзесяцігадовы пастушок у
панскім майнтку, пасля падаростак—
рабочы на шыхтах з дзесяцікалесным
заработкам у дзень, ён з маладых дні
заваяў гора. І яго асабіста гора бы-
ло неаддзяліма ад гора народнага.
Верны сын народа, ён пайшоў у зма-
ганне за народ.

У 1899 годзе Клім Ефрэмавіч, во-
семнацігадовы юнак, арганізаваў за-

бастоўку красноўшчыкаў на металур-
гичным заводзе пры станцыі Алчэў-
скай, дзе ён сам працаваў рабочым.
Клім Ефрэмавіч быў арыштаваны.
Пасля вызвалення з-пад арышту, па-
чался вандраванні маладога рэволю-
цыянера ў пошуках работы, і гэтыя
пошукі былі спецасаблівай формай
рэвалюцыйнай працы. У 1905 годзе
Клім Ефрэмавіч арганізаваў стамкі і кі-
руе дзейнасцю баявых атрадаў.
У Луганску ён арганізаваў забастоўку,
якая скончылася рабочай перамогай.
Неўзабаве была арганізавана і дру-
гая забастоўка, пасля чаго Клімент
Ефрэмавіч быў арыштаваны. Праз
некаторы час тысячны натоўп рабо-
чых падышоў да турмы, дзе паліцый-
ны трымаў Кліма Ефрэмавіча, і за-
травала яго вызвалення. Спапохна-
ная паліцыя выпусціла маладога рэ-
валюцыянера, і ён зноў пачаў рэво-
люцыйную працу сярод рабочых.

На Сталінскім «зедзе партыі
Клім Ефрэмавіч упершыню спаткаў-
ся з Лениным. Пасля «зедза ён пры-
мае ўдзел у справе ўзбраення рабо-
чых. У 1907 годзе прымае ўдзел на
Лонданскім «зедзе партыі. У тым-жа
годзе яго арыштоўваюць і высла-
няюць на тры гады. З высількі ён
уцякае ў Бакі і там працуе ў пад-
польнай большэвіцкай арганізацыі
разам з Сталіным. Пасля пераяжджае
у Пецярбург, дзе зноў арыштоўваецца
і выслаецца ў Архангельскую гу-
бернію. Рэвалюцыйнай працы ён не
спыняе і ў ссылак. У Архангельску
ён сядзіць у турме, там-жа яго павя-
лічваюць турмы высількі. У 1912 го-
дзе, адбываючы высільку, ён вяроча-
ецца ў Данбас, адкуль яго зноў высла-
няюць у Чардынскі край.

У часе імперыялістычнай ваіны
Клім Ефрэмавіч працуе ў Царыцыне
рабочым на гарматным заводзе. У
1915 годзе, хаваючыся ад паліцыі,
пераязджае ў Петраград, дзе працуе
разам з петраградскімі большэвіка-
мі.

Клім Ефрэмавіч—арганізатар са-
ветскай улады з першых дзён рэво-
люцыі.

У 1917 годзе, у моманты захопу
большэвікамі ўлады, Клім Ефрэмавіч
выдзе бязлітаснаю барачку з менша-
вікамі ў Луганску. У тым-жа годзе
назначаецца камісарам Петраграда і
разам з Феліксам Дзержынскім ар-
ганізаваў ВЧК. З 1918 года пачынаецца
ваенная праца Кліма Ефрэмавіча.

Так вобраз Кліма Ефрэмавіча вы-
раісцоўваецца перад намі як вобраз ад-
наго з вялікіх стваральнікаў савец-
кай дзяржавы.

На працягу ўсяго часу сваёй слаў-
най дзейнасці Клім Ефрэмавіч збіраў
масы навакол партыі, выкрываў эса-
раўска-меншавіцкіх ворагаў партыі,
бязлітасна змагаўся са здраднікамі
радзімы. Разам з таварышам Сталі-

ваеннем і з гатоўнасцю ісці ва ім гля-
дзецца на яго прадстаўнікі шматлікіх
нацыянальнасцей вялікай нашай Ра-
дзімы. І калі Клім Ефрэмавіч скажа
першае слова чырвонаармейскай пры-
сягі, шматлікія сэрцы людзей, адзе-
тых у форму абаронцаў сацыялістыч-
най бацькаўшчыны, пачынаюць біцца
мацней і вочы загарваюцца энтузіяз-
мам, крыніцы якога—у шчырай душы
кожнага з гэтых сыноў слаўнай ра-
дзімы.

ЗА ВАРЫШЫЛАВА — НАШАГА ДРУГА МЫ ГАЛАСУЕМ УСЁЮ АКРУГАЙ ЖАЛЕЗНЫ МАРШАЛ, СЛАУНЫ КЛІМ

Т. т. Варышылаў і Будзёны на белапольскім фронце (лета 1920 года).
Рэпрадукцыя Белсаафота.

На 130 км Данешкай чыгункі, каля самаго шляха, да гэтага часу захавалася старабудка лінейнага вартуніка. Нізкая сцяна, маленькія вонкі, нізграбны выгляд казёнай будовы. І, тым не менш, гісторыя адзначыла гэты домик. 5-га лістапада 1881 года ў сям'і чыгуначнага вартуніка нарадзіўся хлопчык, які быў названы Клімам. Імяна тут, у беднай і цеснай хатцы, сярод аднастайнага прастору Данешкіх стаяў, суджана было ўбачыць свет аднаму з найвыдатнейшых людзей нашай сучаснасці, слаўнаму палкаводцу Чырвонай Арміі, маршалу Савецкага Саюза Кліменту Ефрэмавічу Варышылаву. Тут дражліва яго раніла дзяцінства, божае нястачы і гора.

Бацька Клімента Ефрэмавіча, стары нікалаўскі салдат, які аддаў «дару і бацькаўшчыне» 25 лепшых гадоў свайго жыцця, не меў п'яной прафесіі. Вандручы ў пошуках заробку з месца на месца, ён працаваў вартуніком на чыгунцы, паракмам у памешчыка, чорнарабочым на рудніках. Цяжкі і горкі былі яго жыццё. Маші Клімента Ефрэмавіча працавала падзёмнічцай. Імя мыла бялізна, наліла суседзім ваду, ярысальнай працой імянулася дапоўніць мізэрны заробатак бацькі.

З 7-гадовага ўзросту маленькі Клім пачынае ўжо сам дапамагаць бацькам. За 10 год у дзень збірае ён на шахтах калчадан, потым працуе падпаскам у памешчыка, батрачыць каля года ў кулака. Жыццё было яго настайнікам — строгім і патрабавальным. Суровую жыццёвую школу прайшоў Клім Варышылаў у свае маладыя гады — школу рабочага рэвалюцыянера.

У 1903 годзе ён уступае ў Рас. Сав. Дэм. Раб. партыю, беспаваротна прыжмыкнуў да большавікоў. Гэты момант значыць усё далейшы жыццёвы шлях Варышылава. На працягу ўсяго свайго жыцця ён астаецца непахісным і верным вучнем Леніна, бліжэйшым саратнікам Сталіна.

У 1905 годзе, будучы членам Луганскага большавіцкага камітэта, таварыш Варышылаў кіруе забастоўкай на заводзе Гартмана. Яго выбіраюць старшынёй Савета рабочых дэпутатаў. Затым ідуць гады сур'ёзных палітычных іспытаў — арыштаў, многаразых турэмных зняволенняў і трох ссылак — слаўны шлях большавіцкага рэвалюцыянера. Таварыш Варышылаў выконвае адна з найважнейшых даручэнняў партыі. У 1906 годзе ён, неаднаразова рызыкуючы галавой, закупіў у Фінляндыі і перавяўляе ў Расію зброю для партыйных арганізацый.

У Луганску ён арганізуе тайную лабараторыю для вырабы бое, падрыхтоўваючы рабочых да ўзброенай барацьбы з царызмам. У гэтай барацьбе гартуецца воля маладога рэвалюцыянера. У тым жа годзе таварыш Варышылаў камандзіруе Луганскай арганізацыі ў Стагольм на ІУ партыйны з'езд. У 1907 годзе ён выбіраецца на V зезд партыі ў Лондан. Потым зноў ідзе паласа арыштаў, ссылак, пабегаў і кароткі перыяд падвоўнай работы ў Баку (разам з таварышам Сталіным, Шаўмонан, Джапарыдзе) і ў Царыцыне. З 1915 года таварыш Варышылаў працуе ў Петраградзе. Тут ён прымае актыўны ўдзел у Лотаўскай рэвалюцыі, а затым, па выкліку луганскіх рабочых, вяртаецца ў Данбас.

У пачатку 1918 года пачынаецца ваявая дзейнасць таварыша Варышылава. Ён арганізуе ў гэты час першы Луганскі сацыялістычны атрад і на чале гэтага атрада ўступае ў барацьбу з нямецкімі акупантамі. Пад яго кіраўніцтвам разароеныя партызанскія атрады былі аб'яднаны ў 5-ю украінскую армію. Пад камандаваннем Варышылава атрады з Украіны і Данбаса робяць у выключна цяжкіх умовах пераход з

дзі пасылала партыя Кліма Варышылава.

«У гісторыі дзяржаў, у гісторыі краін, у гісторыі армій былі выпадкі, калі меліся ўсе магчымасці для поспеху, для перамогі, але яны, гэтыя магчымасці, заставаліся без выніку, бо кіраўнікі не ўмелі выкарыстаць іх, і арміі царскіх паражэнняў, — гаворыць таварыш Сталін («Іспытні Ленінскага», стар. 440).

Клім Варышылаў, большавіцкі палкаводзец, загартаваны ў агні трох рэвалюцый, бліжэйшы саратнік вядомага страгата камунізма, таварыша Сталіна, ніколі не ведаў паражэння. Гэтым абавязаны ён перш за ўсё камуністычнай партыі, якая ўзрасла і выхавала яго. Гэтым абавязаны ён школе бессмяротнага Леніна. Гэтым абавязаны ён сваёй шматгадовай рабоце пад непасрэдным кіраўніцтвам таварыша Сталіна. З гэтай школы вынес ён сваё ўмельства выкарыстоўваць усе магчымасці, удзячы своечасова ўсе канкрэтныя, палітычныя, эканамічныя і географічныя асаблівасці ваявой астановак. Здольнасці правільнай арыентацыі заўсёды з'яўляліся арганічнай уласцівасцю чырвонага маршала, большавіцкага палкаводца.

Асабліва характэрны ў гэтых адносных аперацыях тав. Варышылава на Данбасе, Першая Конная армія пад кіраўніцтвам таварышоў Варышылава і Будзёнага наступала на Данбас, які ў той час быў захоплены белымі. Мясцовасць была не багата харчамі і фуражом. Войска было стомлена. Сярод камандзіраў чужэй думкі аб тым, што варта было б замацавацца на выходных пазіцыях, падцігнуць тэлы, сабраць сілы і толькі тады перайсці ў наступленне. Таварыш Варышылаў выступіў з рашучым пераносам: «... Цяжка, цяжка... Вядома цяжка. А белым хіба лягчэй? Калі не будзем зараз біць іх неадразу, а толькі падцігваць і арганізоўваць, яны пакажуць нам цяжкія тэлы ў Данбасе! Вы Данбас не ведаеце, а я — тутэйшы. Нам нельга там доўга затрымавацца, трэба праскочыць як мага хутчэй, бо людзі там нашы, а есці там няма чаго...». Вось калі Данбас застаецца за нашымі тэламі, тады сапраўды ён будзе нашай апрай...» Арганізоўваючы свае стратэгічныя аб'орвантныя, таварыш Варышылаў падкрэсліў: «... Нам неабходна рашуча збіць апошнія пераходныя і як мага хутчэй уварвацца ў Данбас. Там няёмка вырастаць нашы сілы, на дапамогу нам прывядуць дзесяткі тысяч гарнякоў, і наш удар на Растоў будзе смяротным для ўсёй контррэвалюцыйнай сволачы...»

Бліскучай перамогай Першай коннай, вызваленне ад белых Растова, даўняе наступленне на Паўночны Кавказ бліскава павярдзілі геніяльную прарозівасць пралетарскага палкаводца. Гэта быў узор сапраўды большавіцкай стратэгіі.

Заўсёды сярод адказных участкаў фронту, у першых радах, у самых небяспечных месцах, калі гэтага патрабавалі акалічнасці, таварыш Варышылаў з'яўляўся для байцоў узорам мужнасці, вытрыманасці і жалезнай дысцыпліны. Будучы начальнікам партызанскага атрада, камандармам, членам Рэваенсавета, Клімент Ефрэмавіч сам не раз прымаў непасрэдны ўдзел у баях, натхняючы байцоў сваім асабістым прыкладам. Колькі разоў на фронце было ў небяспечныя моманты таварыша Варышылава! Колькі разоў здзіўляў ён чырвонаармейцаў сваёй знаходлівасцю і баявой адвагай!

У часе паходу з Данбаса на Волгу чырвонныя апрады абстралялі на адлегласці трох кілометраў ад чыгуначнага хутара. На хутары было шэра камандзіраў 5 Варышылаў асабіста паехаў на разведку ў бранявым аўтамабілі. Вуліца на хутары была пустая, людзей не было відаць. Шафёр накіраваў машыну да сярэдзіны хутара і там спыніўся. Камандзір машыны вылез, каб аглядзець мясцовасць. Раптам з усіх бакоў пачалася ў гэты момант страляніна. Забіты камандзір ушаў. Таварыш Варышылаў ледзь папеў закрыць дзверцы. Вуліца была вузкая, павярнуць было немагчыма, а хутар раптам заварушыўся. Ён быў поўны казакі. Паўтары галзіны адстраляўся таварыш Варышылаў з кулямёта, покуль шафёр машыны адстраляўся, і машына дала поўны ход, выходзячы з пад абстрэл казакі.

У адным з баёў часцей 5 арміі з казакі таварыш Варышылаў забіў казачка палкоўніка і выратаваў гэтым жыццём камандзіра рабочага атрада.

Адважны і смелы ў баі, вяршылі і прасты ў часе адпачынку, таварыш Варышылаў быў бязлітасным да школьнікаў, здрадлікаў, трусаў і ларушальнікаў дысцыпліны.

Жыццёвы шлях К. Е. Варышылава глыбока павучальны. Гэта — шлях рэвалюцыйнай барацьбы рабочага класа СССР. Жыццё таварыша Варышылава — узор прынцыповай рэвалюцыйнай зэльнасці, прыклад стойкай, насяляючай і няўлічнай барацьбы за сацыялізм. На ўсіх этапах свайго

шляху, ва ўсіх справах сваіх — вялікіх і малых — таварыш Варышылаў заўсёды заставаўся сапраўдным большавіцкім ланіцам, верным салдатам сацыялістычнай рэвалюцыі. Ва ўмовах грамадзянскай ваяны і ў перыяд мірнага будаўніцтва, з аднолькавай сілай пры ўсіх акалічнасцях, выяўляліся і выяўляюцца яго выдатныя здольнасці арганізатара, яго баявая якасці ваянага і палітычнага кіраўніка.

Выхадзец з народных мас, ён глыбока адчувае сваю кроўную сувязь з народам. У арганічнай штодзёнай сувязі з масамі, у яго выключнай перулярнасці ў радах Чырвонай Арміі і сярод самых шырокіх колаў сельшчытства, сярод усіх народаў СССР, заключаецца сіла таварыша Варышылава, як пралетарскага палкаводца. Яго прастата і даступнасць выклікаюць пацуду глыбокай прыхільнасці і шчырай сімпатыі. Легендарнае аблічча любімага наркома жыўе ў народнай свядомасці, абкружанае арэолам славы.

Пацудам гарачай любові і адданасці да роднага Кліма прасякнуты народныя масы. Для маладых чырвонаармейцаў ён з'яўляецца ўзорам для пераймання, прыкладам для ўдасканалення.

У творчай фантазіі народа аблічча першага маршала прыпадабняецца казачнаму герою.

Народныя масы выяўляюць сваю велзарную любоў да вялікай радзімы, да доблеснай Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі, да яе любімага, авенанага легендарнага слава, правядыра. У асобе маршала Варышылава мы бачым яркае ўвасабленне тых невычарпальных сіл і талентаў, крыніцай якіх з'яўляюцца найглыбейшыя нетры народных мас нашай радзімы. Яго надзвычайны шлях ад лінейнай будкі чыгуначнага вартуніка да Крэмуля, ад поўтагоднага хлапчука-падпаска да неперажомага палкаводца, да першага маршала магутнай сацыялістычнай дзяржавы, быў магчымы толькі ў нашых умовах. Гэта добра вядомае народным масам нашай краіны.

Маршал Клім з'яўляецца плоць ад плоці і кроў ад кроў прадоўжанага народа. У яго слаўным імяні увасабляецца ўрачыстасць сацыялістычнай рэвалюцыі. У ім увасабляецца несакрышная магутнасць нашай доблеснай Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі. Пад яго слаўным, выпрабаваным кіраўніцтвам Чырвоная Армія зорка і ністомна ахоўвае ад ворагаў свяшчэннае, недатактынальнае руюжы вялікай краіны сацыялізма.

Чырвоная Армія, выхаваная на геранічных традыцыях грамадзянскай ваяны, узброеная пераакалянай ваеннай тэхнікай і высокім аперацыйна-тактычным майстэрствам, абкружана любоўю народа, натхняная высокімі ідэаламі камунізма, з'яўляецца надзвычайнай магутнасцю нашай сацыялістычнага будаўніцтва. Чырвоная Армія хоча міру, але яна гатова ў любы момант у поўным узброенні сустраць ворага, калі ён адважыцца напасці на нашы граніцы, паруючы мірную творчую працу сацыялістычнага народа. Тады вораг будзе знішчаны на яго ўласнай тэрыторыі. Нашай арміі не страшны будучыя баі. «Мы, большавікі, вучні Леніна і Сталіна, ніколі не сумняваліся ў нашай канчатковай перамоце. Цяпер, калі сілы нашы ўдасцярэліся, мы зусім не ставім пытання, перажомаю мы ворага ці не. Перажожам, безумоўна. Цяпер не ў гэтым ужо справа. Цяпер пытанне стаяць так: якой цаной, якімі намаганнямі, якімі афярамі мы перажомаем? Я асабіста думаю, — так думае таварыш Сталін, так думае таварыш Орджанікідзе, увесь наш ЦК і Урад, — што мы павінны перажомаць ворага, калі ён паспрабуе на нас напасці, маючы крывёю, з затратай мінімальнага сродкаў і магчыма меншай колькасцю жыццёў нашых слаўных байцоў».

Так сказаў таварыш Варышылаў. Гэта — словы палкаводца сацыялістычнай краіны. Яны сведчаць пра вялікія клопаты і любоў да людзей — найкаштоўнейшага матэрыялу сацыялістычнага будаўніцтва. Яны сведчаць пра тое, наколькі дарага нашай партыі і Ураду, нашаму ваеннаму кіраўніцтву кожнае, у паасобку ўзятае, жыццё любімага байца Чырвонай Арміі. Бо Чырвоная Армія — армія сацыялізма. І камандзіры яе — верныя сыны свайго народа, сваёй сацыялістычнай радзімы.

Вось чаму такой велзарнай любоўю абкружаюць народныя масы свайго маршала Кліма.

Вось чаму з такой вялікай радасцю і задаволеннем сустраў беларускі народ паведамленне пра той вялікі гонар, які аказаў таварыш Варышылаў нашай рэспубліцы сваёй згодай балатывавацца ў дэпутаты Савета Саюза па Менскай выбарчай акрузе.

Вось чаму ўвесь беларускі народ, як адзін чалавек, будзе галасаваць за саратніка вялікага Сталіна, за чырвонага маршала Кліма Варышылава.

Віт. ВОЛЬСКІ.

Т. т. Варышылаў і Горкі ў ціры Цэнтральнага дома РСЧА.
З карціны мастака В. Сварога.

Міхась КАЛАЧЫНСКІ

Сустрэча Наркома

Будзіць вёску абветраны ранак
Лёгкакрылаю весткай такой:
Прыязджае з манеўраў чаканы
Палкаводзец, жалезны нарком.

Ветлай радасцю свеціцца вочы,
Усмехацца горда яна —
Запытай Варышылава хоча
Аб армейцах — любімых сынах.

Конь, як птушка, ляціць па гасцінцы,
Нібы снег, капыты з'іхаць,
Сабіраюцца ўсе на дзядзінцы
Дарагога гасця сустракаць.

На дзядзінцы, ля светлага дому,
Людзі рушылі з розных бакоў —
Варышылаў пад воклічаў громы
Па бацькоўскаму вітае дзядзькоў.

Завязалішы фартух каляровы,
В-нішла маці наперад другіх,
Што на пост баявы, ганаровы,
Пасылае сыноў дарагіх.

Па ўсім краі ён добра вядомы,
Палкаводзец і наш кандыдат.
Абрэм дарагога наркома
Аднадушна ў Вярхоўны Урад.

Анатоль АСТРЭЙКА

Варышылаву — слава!

То не ветру вясновага гоман,
То не велічы шум баравы,
То не хвалі бурлівага Нёмна
Б'юць магутна ў свае берагі.

Свайго сына народ беларускі
Пасылае ў Вароўны Совет.

То не гул навальнічнага грому,
То не бурны ў лясках загулі,
Неўміручая слава наркома
Гэта ідзе па савецкай зямлі.

Гэта жыта скіліцца ў пояс,
Гэта зоры зазлілі з Крэмяля,
Адае за наркома свой голас
Беларусі Савецкай зямля.

Гэта сонца прыходзіць у хаты,
За сабой пакідаючы след,
Гэта горад свайго дэпутата
Выбірае ў Вярхоўны Совет.

Гэта слава табе, ваявода,
Гэта Сталіну слава грывіць
На ўсіх мовах свабодных народаў
Неабдымнай савецкай зямлі.

То не гучных гудкоў адгалоскі
Рэхам звонкім калышучы сусвет,
Ты знаеш нас і нашы пушчы,
Балоты, нівы і лугі:
Па іх ты вёў нас ў бой рашучы,
Наш палкаводзец дарагі!

Славіць Сталіна ў песнях, былінах,
Славіць сталіна слесара Кліма
Беларускі шчаслівы народ.

Аляксей ГУРЛО

Наркому Варышылаву

Ты знаеш нас і нашы пушчы,
Балоты, нівы і лугі:
Па іх ты вёў нас ў бой рашучы,
Наш палкаводзец дарагі!

З нас сёння кожны агітатар!
Мы цісем гарача руку
Табе, ад Менска дэпутату
І лепшаму большавіку!

І кожны след чырвонай раці
Сквозь перамогаў гарэў.
На фабрыцы, на полі, у хаце
Ты шчырасцю сваёй нас грэў.

Ты знаеш нас і нашы пушчы,
Балоты, нівы і лугі:
Мы за табой у бой рашучы,
Пайдзём, наш маршал дарагі!

За армію нашу, за грозную сілу...

3 «12 песень пра нашу пераакаляную Чырвоную Армію, пра яе тварца і натхніцеля Вялікага Сталіна, пра яе палкаводца Клімента Варышылава».

Музыка Туранкова.

Музыкальная партытура з тэстамі на беларускай мове.

Штурм турэцкага вала (Пераноп).
З карціны мастака Грэнана, рэпрадукцыя Калініскага.

12 снежня — усе на выбары ў Вярхоўны Совет СССР!

„Партызаны“

Да 20 гадавін соцыялістычнай рэвалюцыі Мазырскі акруговы калгасна-спэктрасны тэатр паказаў спектакль «Партызаны» К. Крапіва.

Сваім поспехам тэатр, безумоўна, абавязаны п'есе, напісанай на актуальную, блзкую глядачу тэму аб партызанскім руху беларускага сялянства ў часы беларускай акупацыі. Але поспех спектакля, як вядома, не вырашае толькі якасці п'есы. Поспех залежыць ад актёрскага калектыву, ад таго, наколькі таленавіта, правільна зразумелі і раскрылі вобразы, наколькі спектакль праўдзівы і рэалістычны.

Сур'ёзная работа актёрскага калектыва дала сабе адчуць: асобныя маладыя актёры, якія ў ранейшай рабоце нічым асабліва не вылучаліся, у гэтай п'есе стварылі хваляючыя вобразы.

І асобная фігура п'есы, на якую зрабіў акцэнт рэжысёр Падхун, — начальнік партызанскага атрада, беларускі селянін-бядляк Дзяліца Дрыль. Дрыль — член падпольнага высковага камітэта, вядомы баршчбіт за новае жыццё, ён правільна зразумее сутнасць большасці лозунгаў аб нацыяналізацыі зямлі. Ніякіх панюў да яго няма, але нянавісьць Дрыля да ланюў бязмежна. Актар Салавей, якому была даручана гэтая алкавейшая роля, справіўся з ёю добра. Ён стварыў сапраўды волевы тым кіраўніком партызанскага атрада, які ўвесь прасякнуты нянавісцю да прыгнятальнікаў, які вяртае, за кім трэба ісці беларускаму селяніну.

Цёплы і праўдзівы вобраз партызана дзеда Бядля, спеасаблівага колгасніка Талаша, стварыў актёр Падхун.

Хадзіла выканана ролю партызана Хадзіла зусім малады актёр Касуха і вобраз высковага кулака Маргуна актёр Лазароўскі.

Але ўсё-ж трэба сказаць, што актёры, упершыню за існаванне гэтага тэатра, захапіліся поспехам. Яны не ўлічылі таго, што глядач апладывіраваў часцей за ўсё не ім, а сваім любімым героем-партызанам, адважным сынам беларускага народа. У спектаклі ёсць дыялогі істотных недахопаў, якія прыміжваюць яго якасць.

У ігры масовых маладых актёраў адзначаюцца ў вочы некаторыя націгнутосць, ненатуральнасць, пераконаўчасць. Такія ненатуральнасці адчуваюцца ў ігры Давыдава, які выконваў ролю Рыгора, і ў артыстка Данюскай у ролі Кацярыны. Таксама пераконаўчасць і націгнуты іграў малады актёр Качан падпольнага работніка Скібу. Актар не зразумее, што Скіба ў п'есе ўвасабляе большасць кіраўніцтва партызанскім рухам. Качан не змог раскрыць багаты вобраз.

Сур'ёзная заганна спектакля ў тым, што актёры слаба ведаюць народныя беларускія песні. Пятраваўныя вясельніцкія гадзіцы, для якіх прызначаны спектакль, адразу-ж адчуе іх непраўдлівасць. Гэты недахоп тэатру трэба выправіць найхутчэй.

Нарэшце, трэба адзначыць дрэннае выкананне эпідэмічных ролёў. Актёры не паспелі ўвесці яснасці ў наменчыны аўтарам вобразы і асобныя сцэны былі нават незразумелы глядачу.

Мастацкае афармленне спектакля (мастак Лук'янаў) надзірнае.

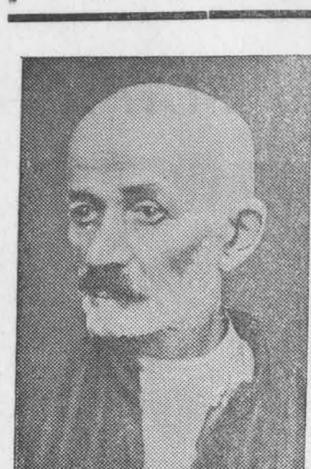
Пастаўка «Партызаны» — першы поспех маладога тэатра. Глядач Мазырскі акругі з задавальненнем успрымае гэты спектакль. Поспех гэты быў дасягнуты сур'ёзным падыходам да работы над п'есай.

Тэатру нельга заспакоіцца на да сягоння. У наступнай рабоце ён павінен яшчэ больш працаваць над стварэннем актуальнага рэалістычнага спектакля, каб гэты поспех не аказаўся выпадковым.

Усев. КРАЎЧАНКА.

г. Мазыр.

СУЛЕЙМАН СТАЛЬСКИ

Вялікі і мудры песняр

Саюз савецкіх пісьменнікаў і ўсе працоўныя нашай радзімы з глыбокім болем даведаліся пра смерць выдатнага левяра народаў Савецкага Саюза, вялікага самародка, Гамера XX века, народнага паэта Дагестана Сулеймана Стальскага.

Сулейман Стальскі быў бізмерна дораг сэрцу кожнага патрыёта нашай радзімы. У гэтым вялікім чалавеку ўсе мы бачылі ўвасабленне векавой народнай мудрасці, глыбіні і шчырасці. Душа Сулеймана палала неміручым агнём творчасці. І свой вялізарны песнярны талент, усё сваё вялікае сэрца Сулейман Стальскі аддаў сацыялістычнай баявой шчыры, аддаў вялікаму нашаму генію Сталіну. Пра Сталіна ён склаў самыя залюбуваныя, самыя шчырыя і самыя глыбокія песні.

Цяжка хапіць у гэтую горкую для нас хвіліну, што перажыў за сваё жыццё Стальскі. Ён бачыў некалькі сваю радзіму — Дагестан — знавалі і акрыўленай і замучанай царскімі сапраўднікамі і сваімі князямі. Не мала горкіх слёз праліў Сулейман над лёсам свайго народа. І якая яму было не радавацца, бачачы сваю краіну вольнай сярод вольных народаў, у вялікім Стальскім саюзе «Савецкіх»! Яго, народнага левяра, радзіма ўзнікла высокая. Працоўныя і рабочыя ўзвышаны гонар Сулейману, вылучыўшы яго кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета, а савецкі ўрад узнагародзіў яго ордэнам Леніна.

Сёння, развітваючыся з Сулейманам Стальскім, мы кажам: Спі спакойна, вялікі і мудры песняр! Радавама, якой ты аддаў усе сваё талент, пад вадзельствам Сталіна пойдзе да яшчэ большай радасці і шчасця. А цябе яна ніколі не забудзе. Твае песні бессмяротны!

Ад Саюза Савецкіх пісьменнікаў БССР: Я. Колас, З. Бядуля, П. Броўка, К. Крапіва, К. Чорны, І. Гурскі, А. Кучар.

Палкі баян

Вызваленнага народа

Змоўка палкае слова высокаадарэнага левяра, народнага паэта Дагестана. У апошні свае дні ён лабаваў радасную зару новага жыцця, якая адлюстравана ў яго хартанай свабоды і прау чалавека — Стальскай Канстытуцыі. Пра гэтае выдатнае жыццё, пра Вялікага Сталіна, пра свой вызвалены народ склаў ён чудовыя свае песні.

Жывая крывіца сапраўднай паэзіі Сулеймана Стальскага ўвойдзе ў залаты фонд паэзіі вялікага савецкага народа.

Мір праху твайму, палкі баян вызваленага народа і яго правадыра. Якуб КОЛАС.

Горды пявец гор

Сын сонечнага Дагестана, горды пявец абветраных гор Каўказа — Сулейман Стальскі — у маладыя гады пастух, парабак у князёў, у кулакоў, ішоў гора свайго народа, прыгнёт і эксплуатацыю дагестанскай беднаці. Разам з такімі песнямі Сулейман спяваў пра волю, пра радасць змагання з ворагамі народа і пра неміручую перамогу.

Народны паэт з вялікім талентам склаў і мелодыі да сваіх строгіх і гарачых вершаў у ўсходнім стылі. Яго песні слухалі чабы, парабкі. Яго песні ўлівалі ў іх сэрцы надзею, бадрэсць і натхнілі вялікія грамадскія беднаці.

Ад народнага гора без пары пастарыў Сулейман. Юнацтва і радасць вярнуліся да яго палца Кастрычніка калі мары яго спраўдзіліся — і каўказскія народы сталі свабодныя, як усё народы вялікага Саюза.

Памаладзель Сулейман пачаў спяваць новыя песні: гарачыя, сонечныя поўныя эмоцыі, характэрна, насачыныя народнымі вобразамі і глыбокай мудрасцю. Яго песні пра Леніна, Сталіна — гэта паэтычныя перлы, папулярныя ва ўсім Саюзе.

Кожны з нас глыбока перажывае гэтую вялікую страту. Сулеймана Стальскага любяць мільёны працоўных. Мы яго ніколі не забудзем.

Ів. ШАПАВАЛАУ.

З. БЯДУЛЯ.

Бессмяротнае імя

Журботная вестка

Журботная вестка прайшла над краінай: памёр вялікі песняр народа Сулейман Стальскі. Больш не будзе гучэць яго чысты, лавучы голас. Больш не пачуем яго сонечных песень. Смутак агортвае сэрца... Але жывучь у іхнай глыбіні неміручым радасныя песні Стальскага, поўныя жыцця і святла, абвешаны гарачым пачуццём лобасці да нашай радзімы, да нашага народа, да нашага вялікага правадыра таварышу Сталіну.

Сулейман вельмі хутка зваўважыў сваёй душой песнярны розум. Цяжка страціў для ўсіх працоўных Саюза смерць Сулеймана. Яго імя будзе вечно жыць сярод лепшых народных паючыў.

Пятрусь БРОЎКА.

Пятро ГЛЕБКА.

Фальклорныя матэрыялы, змешчаныя на першай старонцы газеты, прадстаўлены рэдакцыяй Фальклорнай камісіяй Акадэміі Навук БССР. Вяршаваны лозунгі напісаны на эстамі П. Броўкам і П. Глебкам.

У Менскім ДOME Чырвонай Арміі

Конкурс чытальнікаў

Жывое мастацкае слова з'яўляецца найбольш любімай баяцамі і камандзірамі Чырвонай Арміі галінай мастацкай самадзейнасці. Чытальнік вершаў, мастацкай прозы — актыўны і шчыры самадзейнасці. Чытальнік на паходзе і ў палювой абстаноўцы — любімы баяцоў. Разам з гарманістам, балалаечнікам, імітатарам — гны на адначасна без усякай падрыхтоўкі даюць зацэпкі імпрываваны канцэрт.

У мэтах актывізацыі работы самадзейных выканаўцаў мастацкай гутаркі і ўзвышэння іх культуры ў падрыхтоўку да XX-годдзя РСЧА Менскі Дом Чырвонай Арміі праводзіць конкурс выканаўцаў мастацкага слова сярод баяцоў, камандзіраў і членаў сям'і камандзіраў. Тэматыка выконваемых твораў: Чырвоная Армія ў грамадзянскай вайне, героіка Чырвонай Арміі, Чырвоная Армія мірных дзён і Чырвоная Армія сёння.

Для прэміравання лепшых чытальнікаў вызначана да 15 прэмій. Конкурснае спаборніцтва прызначана на 12 студзеня 1938 г.

Вл. МУРАТ.

18 лістапада ў Менскім ДЧА адбыўся

вечар украінскай музыкі. У праграме вечара былі прадстаўлены украінскія савецкія кампазітары: Рэвуцькі, Ляташынскі і іншыя. Выканаўцы канцэрта: піяніст прафесар-ордынаоц т. Луффер, дырыжор Камерштэйн (Кіеў), сымфанічны аркестр Белдзяржфілармоніі і салісты Белдзяржтэатра оперы і балета.

Вечар прайшоў з поспехам.

В. М.

Да гістарычнага гадавіны

У дні гадавін гістарычнага Надзвычайнага VIII усеазаганнага з'езда Саветаў і прызначыў вялікай Стальскай Канстытуцыі — 5 снежня — радыёстанцыя імя СНК БССР будзе трансляваць даклад таварышу Сталіну на Надзвычайным VIII з'ездзе, які зацікаваны на гукваю светлапэньку.

Таксама будзе перадавацца творчасць народаў СССР аб Стальскай Канстытуцыі і літаратурна-музычны мантанг з твораў народных паэтаў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Сулеймана Стальскага, Джамбула, пісьменнікаў Тіханова, Лебядзева-Кумача, Аўдзеевіч і інш.

У гэты-ж дзень будзе перадавацца па радыё канцэрт з твораў кампазітараў БССР і брацкіх рэспублік.

АДКРЫТА ПАДПІСКА НА ЖУРНАЛЫ НА 1938 ГОД

Па наступных раздзеллах:

1. Літаратурна-мастацкі,
2. Соцыяльна-эканамічны,
3. Вучэбна-педагагічны,
4. Сельскагаспадарчы
5. Антырэлігійны,
6. Транспартны,
7. Ваенны,
8. Нааукова-тэхнічны,
9. Музыкальны,
10. Медыцынскі,
11. Сов. законодаўства,
12. Фізікультура і турызм.

Падпіска прымаецца ўсімi райаддзяленнямі, магазінамі і упаўнаважанымі Бел. Агг. КОГІЗ'а, а таксама аддзелам падпіскі КОГІЗ'а — гор. Менск, Савецкая, 73 (тэл. № 23—709)

НЕ ЗАБУДЗЬЦЕСЯ здаць сваю падпіску на журналы ОГІЗ'а своечасова і на больш працягла тэрмін.

Аддзел падпіскі КОГІЗ'а.

Кадр з фільма «Пугачоў». Сцэна «Чытанне загада аб пакаранні смерцю Пугачова». У ролі Пугачова — заслужаны артыст рэспублікі К. В. Скоробагатаў. (Савафота).

Новыя карціны Ленфільма „За савецкую радзіму“

Краіна Саветаў адзначала чвэртую гадавіну Вялікага Кастрычніка. Грозным і суровым быў гэты час для Савецкай Карэлі. Беларускае баяна перайшлі савецкую граніцу. Акупаваны большую частку Савецкай Карэлі, інтэрвенты імкнуліся ператварыць яе ў калонію фінскага імперыялізма.

Выступілі для адпору налётчыкам, для ачыстка савецкай зямлі ад інтэрвенту нацыі Чырвонай Арміі. Паўстаў супротив беларускіх баянаў і каральскі народ.

З алкавейнай баявой задачай пайшоў на фронт і фінскі атрад курсантаў інтэрнацыянальнай ваеннай школы. Пайшоў атрад, пад камандаваннем фінскага камуніста Анцікайна, у невялікай лясняны гущары, занесеныя снегам балоты, каб у найкарысцейшы час дасягнуць даўжэйша Кімас-возера, разграміць штабы і тылы белых авантурыстаў.

У глыбокі тыл беларускіх вайшоў атрад. Не парушыла болей цішыні снегавых прастораў паходная песня. Ішлі насцярожана. Белыя халаты маскавалі лясны каў-курсантаў.

Раптоўным нападм разбілі курсантаў ад беларускіх баяна. Але далішшае прывядзе не аперцыі ўскладнені выпадк: због узятых у палон паручыка. Усталя неабяска: лаярэджанне паручыка каманда штаба беларускіх сарве выкананне баявой задачы. Быў адзін выхад — хутчэй за паручыка дасягнуць Кімас-возера, паісці найкарысцейшым шляхам. Але гэты шлях — пераход праз неспрыяльную гару Маселья, пераход, на які не адважыўся яшчэ ні адзін з вопытнейшых каральскіх баянаў.

Не дронілі чырвоныя баяны перад найкарысцейшай цяжкасцю і небяспечай. Пайшлі на штурм Маселья. Ні стрэліны скал, ні пурга, ні абвал не затрымалі герачына чырвоных баяноў, і мужнасць перамагла. Як онежная лавіна, нялічэў з гары чырвоны атрад на штаб інтэрвенту і ў жорсткім бяду адваі перамогу.

Фільм раскрывае герачына эпизод незабытых дзён барацьбы Савецкай рэспублікі з інтэрвентамі, барацьбы каральскага народа за сваю савецкую радзіму, расказвае пра мужнага барацьбіта з інтэрвентамі — Анцікайна.

Валівы і адважны камандзір, просты і скаронны чалавек, лобмы друг чырвоных курсантаў, грозны для інтэрвентскіх баянаў Анцікайн — захапляючы вобраз фільма, таленавіта зроблены актёрам Жакавым. Актар знойшоў патрэбныя сродкі, характэрныя рысы для стварэння вобраза адважнага фінскага камуніста, бязмежна адданнага справе рэвалюцыі.

Гэты вобраз не толькі нагадвае аб герачынах справях мужнага фінскага камуніста Анцікайна, які пактуе за рукам у засценках фашыскай Фінляндыі, але і заклікае нашата глядача быць гатовым у кожную хвіліну да абароны свайго радзімы. Вось чаму так герачна апладывірава глядач словам Анцікайна аб тым, што Чырвоная Армія зробіць неспрыяльнымі савецкія граніцы, і штабы тых армія, якія паспрабуюць уварвацца на савецкую зямлю, будуць узарваны так, як штаб беларускіх баяноў на Кімас-возеры.

З астатніх найбольш цікавым атрымаўся вобраз чырвонага курсанта, зроблены заслужаным артыстам Чувалевым. З лірычнай цэльнасцю, ухіляючыся шаржыроўкі, артыст стварыў яркі камічны персанаж.

Фільм «За савецкую радзіму» хваляе сваёй праўдзівасцю і жыццёвасцю. Гледча захапілі і натхнялі таленавіта разгортку драматычна эпизод дзён нашага герачына мінулага, барацьбы савецкага народа за сваю зямлю, за сваю радзіму і ірка створаны герачына вобраз фінскага рэвалюцыянера Анцікайна. У гэтым заслуга аўтароў фільма — рэжысёраў Р. і Ю. Музыкант.

Трэба адзначыць і майстэрскую працу апэратара Велічка. Высокамастацка перададзены ім малюны суровай каральскай прыроды, змювыя пейзажы, эпизоды паходаў.

Савецкая кінематаграфія ўзбагацілася новым хваляючым фільмам.

Р. ЮР.

„Пугачоў“

Пад канвоем екарыянінскіх салдат ідзе група сялян. Яны ўшкілі ад снаіх панюў, імкнуліся знайсці новае жыццё, у якім не было-б грот і алкавей над іх розумам, над іх зрубаваным панскімі бізурнамі целам. Але куды ідуць, калі ў кожнай вёсцы слёзы дзятотны?

Салдаты завілі сялян і вядучы ў панскую катажанку, адчуваў ланы будучь правдзівы і дэдуваў за сабак. Так пачынаецца вельмі цікавы гістарычны фільм «Пугачоў».

Трэба адзначыць, што гэты фільм узяў сабою цэлы рад яркіх, праўдывых і гістарычна-праўдывых, канкрэтных вобразаў і падзей. Артыст Скоробагатаў у ролі Пугачова стварыў вобраз не трафарэтнага героя, а жыва адважнага кіраўніка і палкаводца, улюбленага ў справу, для выканання якой яму не шкада сваёй галавы. Такой-жа алкавей і неспрыяльна масца да панюў дыша і Салават (засл. арт. Мухадзіаў).

Некаторыя сцэны захапляюча ўдзельнічаюць на глядача і надуюга застаюцца ў памяці.

... Закоўаны ў ланцугі сяляне — у катажанцы. Паэты пачынаюць гандляваць. Пан падзвігае да сябе селяніна. Каб спрабаваць яго сілу, ён штуркае яго рукой у грудзі. Змораны і аніслены голадам і алкавей селянін падае, каб болей не ўстаць — ён памірае.

Есць сцэны, у якіх, побач з народным гневам, паказаны і народны юмар. ... Вось «станінажна жонка» цягне пана на памост, таго смага пана, які калісьці прысудзіў яе да чвэртавання. Ён вельмі хочацца адпомсціць яму. Пад пераможны гул ватуоў, яна б'е яго бізурна.

Добра паказаны і батальныя сцэны, напрыклад, штурм Казані, засады і інш. ... Вось Пугачоў дакладвае казакі старшыня аб тым, што Салават па-

екаў паліць заводы. Пугачоў устрыжываючы: а хто-ж тады будзе рабіць зброю для яго арміі? Ён скача на завод, каб затрымаць Салавата.

Салават усхвалявана расказвае Пугачоў аб алкавей «русскіх» над башкірскім народам.

У гэтым кадры рэжысёр Пятроў-Бытаў зрабіў памылку. Пугачоў падмаўжаны пад сучаснага агітатара. Яго тлумачэнні — гэта тлумачэнні палітычна падрыхтаванага чалавека.

Добра ў карціне паказана стыхійная сялянскага руху.

... Плыт. На пляты сяляне вяртаюцца дадому. Пугачоў спрабуе аставацца ў іх. Селянін адказвае: «Мы сваю туберню звалівалі. А там, — паказвае рукой на Волгу, — зямлі ўжо не нашы, няхай другія ваююць...»

Дрэнна тое, што ў карціне амаль зусім не паказана жыццё вёскі пры Эказарыне II, няма ні адной карціны паўстання на рэцэ. А, як вядома, вёскі паўставалі адна за другой не толькі тады, калі Пугачоў прыходзіў, але і тады, калі прыходзілі чужы, што ён ідзе і ўжо блізка. У сувязі з гэтым недахопам фільм не адлюстраввае поўнаасцю эпоху сялянскіх паўстанняў XVIII стагоддзя.

Аднак, не гледзячы на ўсе недахопы, карціна вельмі цікавая і праўдывая. Актар Скоробагатаў даў вобраз жытога Пугачова — чалавека, жорсткага судзі над панамі, абялянага рускага мужыка, бацьку і таварыша.

Актёры, якія выконваюць ролі саратнікаў Пугачова (Паўлікаў, Сызоў, Каракіна, Максімава і інш.), таксама стварылі цікавыя вобразы.

Актывінасць карціны, яе гістарычная насычанасць і каштоўнасць — бясспрэчны. Шкада толькі, што аўтары фільма неглыбока падшлі да распрацоўкі гістарычных матэрыялаў.

К. ЦИТОВ.

Друкарня імя Сталіна. Газета «Літаратура і Мастацтва» выходзіць раз у пяцідзённу. Адрас рэдакцыі: Менск, Савецкая, 68, Дом пісьменніка. Тэлефон № 25394

Адзаны рэдактар І. ГУРСКІ. Ул. Гапоўніцкая № 3429